

ZÂHİRÎ VE BATINÎ İLİM (1)

Sûfilere göre iki ilim vardır: Okuma ve öğrenme ile kazanılan aklî ve naklî ilimler ki bunlara zahirî ilim denir. Riyazet ve takva sonucu Allah'ın, kuluna ihsan edeceği vehbî ilim ki buna batınî ilim denir. "Allah size nimetlerini zahir ve batın olarak ihsan etti" (Lokman: 83) âyeti ve benzeri âyetler gösteriyor ki ilmin zâhiri ve bâtını vardır. Bâtınî ilmin ürünü, zâhirî ilmi kabul edip onun âdâbına sarılmaktan meydana gelir (

Hakaik, No: 261, varak: 218a

).

Sûfilere göre zahir ilim şeriat ilmi, batın ilim hakikat ilmidir. Biri çalışma ile elde edilir, öteki Allah'ın hidayetine ve lütfuna bağlıdır. Çalışma ile elde edilemeyeceği gibi çalışmadan da olmaz. Cehd ile lütuf birleşecektir ki kulda bu ilim hâsıl olsun. Kul çalışacak, fakat bilecektir ki kendisini hidayet ilmine kavuşturan, kendi cehdi değil, Allah'ın lütfu-dur.

Şeriat ilmi âdab ilmi, hakikat ilmi, ahval ilmidir. Kula ahval yolları, ancak âdâba sarılmakla açılır (Sülemî, al-Fark beyne İlmi's-Şerîa va'l-Hakîka, Ayasofya, No. 4128. varak: 139b-140a). Şeriat ilmi rivayet ilmidir. Bunu sünnet yolunda kullanan kimseyi Allah dirayet ilmine varis kılar ki bu da hakikat ilmidir. Hz. Peygamber (s.a.v.):

"Kim bildiğiyle amel ederse Allah onu bilmediği ilme erıştırir" demiştir (Aynı eser, varak: 140b; Ebu Nuaym bu hadisi Enes'ten rivayet eder (Keşfu'l-Hafâ ve Muzîlu'l-İlbâs))

Sûfilere göre zahirî ve batınî ilim, ruh ve beden gibi birbirini tamamlar. Şeriâtın takibetmediği hakikat küfürdür. Zahire dayanmayan batın, batıl olduğu gibi bâtına dayanmayan zahir de bâtıdır (al-Fark beyne İlmi's-Şerîa va'l-Hakîka, varak: 141b-142a).

Bâtınî ilme irfan da denir. Buna ancak ilimde rûsû bulanlar vakıf olurlar. "*İlimde râsih olanlar*" (Âl-i İmrân: 7)

âyetinde sûfiler vav'ı atıf kabul ederler. İlimde râsih olanların da te'vili bileceklerini istidlâl ederler. İlimde râsih olanlar ancak kemâle ermiş, seyr-ü sülûkü tamamlamış, fenâ makamına ulaşmış ilmini Hak'tan alma yüceliğine ermiş kimselerdir. "İlimde rasih olanlar o kimselerdir ki ruhlarıyla ğaybin ğaybine, sırrın sırrına vakıf olmuşlardır. Allah onlara ilim denizinden yeteri

kadar vermiştir. Her harfin altında yatan mana hazinesini onlara açmış, böylece onlar İlâhî hükmü söylemişlerdir" (Hakaik, varak: 18a).

(devamı yarın..)